

BAHADIR KALEAĞASI

2009 YILBAŞI İÇİN ERKEN YAZI

Önümüzdeki yılın sonunda geçmişe dönük hangi değerlendirmeyi yapmayı dilerdim?

Bu sorunun yanıtı “bir sonraki yıl için erken bir yılbaşı yazısı” olur.

Bazen de, bir önceki yıl bugün için ne yazmayı umduğumuza bakmak ilginç olabilir.

Zaman makinası konulu kitap veya filimlerdeki gibi karışık bir durum.

Geçen yılın başında, oniki ay sonra hangi değerlendirme yazısını yazabilmeyi hayal ederek sıralanmış umutlar? Önceliklere ne oldu? Beklentiler ve endişeler hangi denklemdedir? Ne umduk? Ne bulduk?

Yanıt aşağıda, geçen yıl yazılmış olan ‘2008 Yılbaşı İçin Erken Yazı’nın özetinde.

- Başarıları, eksikleri, acı tebessümleri ve umutlarıyla 2007 yılının tersten bir yorumu.
- Bazı yönleriyle 2007 yılı için bir ilerleme bilançosu.
- Bazı yönleriyle ise, daha iyi geçmesi dilenen bir 2008 sonrasında ‘2009 yılbaşı için erken bir yazı’:

2006 sonunda 2008 yılbaşı yazısı

2007 yılı iyi bitiyor. 2008’e bir önceki yıla göre çok daha umutlu giriyoruz. Geride, korkuların yersiz çıktığı, kaygıların fırsata dönüştüğü ve geleceğe dair belirsizliklerin berraklaştığı ilginç bir yıl bıraktık.

Halbuki bir yıl önce durum farklıydı. Sıkıntılı bir 2006’dan 2007’ye geçiş yaşamıştık. Türkiye’nin üzerinde durmaya çalıştığı siyasal ve ekonomik zemin sarsılıyor sezileri güçlenmekteydi:

- AB ile ilişkilerde tren kaza mı yaptı? Arızalandı mı? Durdu mu? Yakıtsız mı kaldı? Güzergahı mı değişti? Yolcuları mı indi? Makinist mi sorun çıkarıyor? Yoksa yalnızca elverişsiz hava koşulları ve bakımsız yollar nedeniyle geçici bir gecikme mi söz konusu?
- Ekonomi? Enflasyon düştü, milli gelir arttı, yabancı sermaye patladı. Peki vatandaş mutlu mu? Köylü huzurlu mu? İşsizler umutlu mu? İç göç saatli bomba mı? Cari açık istikrarı çökertir mi? Sanayicilik, girişimcilik, yaratıcılık, yenilikçilik yeterince destekleniyor mu? Yoksa yılların kriz içgüdüleri birikiminden sonra ekonomide olumlu eğilimlere alışmakta zorlanıyor muyuz? İyi gidişatın topluma, gelir dağılımına, bölgesel dengesizliklere ve kırsal kalkınmaya yayılması için sabırsızlanıyor muyuz? Güven duymuyoruz belki de siyasete?
- Uluslararası durum ne alemde? ABD ne yapacak? Kuzey Irak başımıza ne işler açacak? Terör yuvası mı? Kabile milliyetçiliği mi? Örgütlü suç şebekesi mi? Kerkük’te Türkmenlere karşı etnik temizlik mi? Petrol siyasetinin yeni perdeleri mi? İran artık nükleer bir komşumuz mu? Rusya’nın oyun planı nedir? Neden G.Kıbrıs’ı ve Papadopoulos’u destekliyor? Hazar bölgesi enerjisinin Avrupa’ya ulaşmasında Anadolu kavşağı geliştirecek mi? Yükselen Çin ve Hindistan rekabetini nasıl fırsata dönüştürebiliriz? Yoksa başta ABD olmak üzere dünyadaki tüm gelişmelere daha yakından, önyargısız, komplo saplantısız, risk hesaplı ve fırsat odaklı mı bakabilmeliyiz?

Siyaset

2007 yılı biterken artık daha özgüvenli ve akılcı bir Türkiye var gezegen sahnesinde. Her şeyden önce seçimlerin yılı beklendiği gibi geçmedi. Hızla farkına varıldı ki, siyasal istikrar yoksa ülke boşluğa düşer. Ekonomi de çatırdar, AB süreci de, uluslararası siyaset ve ekonomideki çıkarlarımız da. Toplumsal kırılma hatları, etnik, dinsel, ideolojik ve sosyo-ekonomik boyutlarda hareketlenmeye, uçurumlaşmaya başlar.

Genel seçimler Türk demokrasisinin olgunlaşma sürecinde önemli bir aşama oldu. Seçimler yaklaştıkça hamaset azaldı, akılcı tartışmalar önplana çıktı. Sivil toplumun ve medyanın etkisi ile siyaset ülke insanlarının geleceğini ilgilendiren somut konulara odaklandı. Karşılıklı yakışsız suçlamalar yerini ekonomik ve toplumsal kalkınma stratejileri ve eylem planları arasındaki rekabete bıraktı.

Seçim gündemi

Kişi başına düşen milli gelir bugün AB ortalamasının dörtte biri. Hedef on yılda yüzde 7-8'lik bir ekonomik büyüme ile AB ortalamasının yarısını aşmak. Peki ama nasıl? Siyaset arenasına çıkan her siyasetçinin temel amacı, ülküsü, söylemi, rüyası, kabusu, ihtirası, saplantısı ve başarı ölçütü olması gereken başucu sorusu budur. Bu yönde, 2007'de oy sandığına giden seçmenlerin tercihini her partinin kendine göre yanıt verdiği temel sorular belirlemektedir:

- ▶ İstihdam sorunu nasıl çözülecek? Yeni, nitelikli, çevreye saygılı, dış dünya ile rekabet gücü yüksek iş alanları nelerdir? Nasıl geliştirilecek?
- ▶ Eğitim reformu nasıl ve hangi süratle gerçekleşecek? Ülkede 1,5 milyon çocuk okula gidemiyor. Bunların çoğunluğu kız. Bu yalnız kırsal kesimin değil, iç göç alan kentlerin de sorunu. İlk ve ortaöğretim, mesleki eğitim ve üniversiteler hangi reformlarla Türkiye'nin 21. yüzyıl için en büyük gücü olması gereken insan sermayesini hazırlayacak?
- ▶ Tarım reformu ve kırsal kalkınma için strateji nedir? Biyolojik çeşitliliği olağanüstü zengin bu topraklarda, verimli ve Avrupa'da rekabet gücü yüksek bir tarım sektörü nasıl yaratılacak?
- ▶ Altyapı ağları nasıl gelişecek? Enerji tedariki güvenliği nasıl sağlanacak? Çevre nasıl korunacak? Bilgi teknolojileri nasıl yayılacak? ...
- ▶ Bunlar gibi temel hedeflere ulaşmak için gerekli kaynaklar nasıl yaratılacak? Türkiye kendi kaynaklarını etkin bir şekilde kullandığı takdirde yüzde 4,5 civarı bir ekonomik büyümeyi sağlayabiliyor. Halbuki önümüzdeki on yılda en az yüzde 7-8 oranında bir büyüme gerekiyor ki, istihdamdan, eğitime temel sorunlar büyük ölçüde çözülebilir. Bu daha fazla yatırım, ihracat, turist, verimlilik, teknoloji transferi ve insan sermayesi demek. İktidara aday siyasal partiler bu konuda ne öneriyor? Ülkenin geleceği için yaşamsal önemdeki ekonomik büyüme hedeflerine ulaşmada AB ile ilişkiler ve küresel gelişmeler nasıl değerlendirilecek?

Ekonomi

Dünya ekonomisinin yüzde 4.5 civarında büyüdüğü 2007 yılında, Türkiye yüzde 6 oranına ulaştı. 2008 yılında ise tekrardan yüzde 7.5 seviyesine yaklaşılması öngörülmüyor. Hükümet sıkı para politikasını ve bütçe disiplini seçim döneminde de sürdürme dirayetini gösterdi. Enflasyon ilk altı ayda artsa da, sonraki düşüşle 2007 yılını yüzde 8'in altında bir ortalama ile kapattı. Kamu borç stokunun milli gelire oranı ve kamu kesiminin borç alma gereksinimi daha da aşağıya çekildi. Bütçe açığı ve faiz oranlarındaki eğilimlere de bakınca, Türkiye ciddi ciddi AB ekonomik ve parasal birliğinin Maastricht kriterlerine doğru kararlı bir ilerleyiş içinde.

Cari işlemler açığı ise 2007 yılında da kaygı kaynağı olmaya devam etti, fakat milli gelire oranında düşme hesaplanıyor. Böylece 2006 yılındaki yüzde 8 kusura seviyesinden, 2008 sonunda yüzde 6'ya doğru bir eğilim umulmakta. Ekonomik büyümenin ve ara malı ithalatının sürdüğü bu dönemde cari açık büyüklüğü nedeniyle başlıca makro-ekonomik istikrar riski olmaya devam etmekte. Bu bağlamda, yeni hükümetin bu soruna öncelik vermesi, dış ticaret politikaları, iş piyasaları, verimlilik artışı, yatırım ortamının iyileştirilmesi gibi alanlardaki ekonomik reform başarısı belirleyici olacaktır.

Ekonomide diğer umut yaratan bir gelişme, seçim döneminde tüm partilerin kayıt dışı ekonomi sorununa duyarlılıkları oldu. Şimdi yeni mecliste bu konudaki radikal reformlar için partiler üstü bir uzlaşma oluşması doğal olacak. Vergisini ödeyen vatandaşlar ve şirketler haksız rekabet ortamını hak etmiyorlar. Vergi sistemi bu kadar aksayan bir ülkenin demokrasisi de sağlam temellere kavuşmıyor.

Ayrıca, AB ile sağlıklı bir müzakere süreci bunu gerektiriyor. Yabancı sermaye de, önemli bir artışa rağmen, kayıt dışı ekonominin Avrupa ortalamasının çok üzerindeki ağırlığından rahatsızlık duyuyor.

Avrupa Birliği

Müzakere sürecinde bekleme alınılan sekiz başlık ve Kıbrıs sorunu ile başlayan 2007'de korkulan olmadı. Giderek güçlenen ve sorunları aşan bir Türkiye, AB ile ilişkilerde de daha etkili oldu. Her şeyden önce demokratik reformlara devam edildi. TCK'nın 301. maddesi Türkiye karşıtlarına sunulan bir hediye olmaktan çıkarıldı. Başta Vakıflar Yasası olmak üzere diğer reformlar tamamlandı. İşkence, düşünce özgürlüğünden korkma özgüvensizliği ve kültürel hakları canı terör ile karıştırma hataları artık çağdaş Türkiye tablosundan siliniyor. Türkiye demokratik onurunu dünyada yükselttikçe, Türk insanının hakları yükseldikçe, AB ile ilişkilerde de başta Kıbrıs ve 'özel statü' dayatmaları olmak üzere her alanda güç kazanıyoruz. Ayrıca ekonomik açıdan ihracat, yatırımlar ve turizmde ülke parlayan demokrasisi sayesinde çok kazançlı çıkıyor. Bu sayede Türkiye bölgesinde ve Asya'da da daha etkili ilişkiler geliştiriyor.

2007 yılı Türkiye için aynı zamanda iç ve dış iletişimin öneminin özümsemeye başladığı bir dönem oldu. AB ile ilişkilerin toplumsal yaşama katkısı ve ulusal çıkarlar açısından önemi halka daha iyi anlatıldı. Özellikle seçim döneminde bu konunun hamasi bir şekilde suistimali yapılmadı. Bu arada, Avrupa Birliği'nde de Türkiye'nin Avrupa için siyasal ve ekonomik açıdan artı değer olduğu gerçeği kamuoyu tarafından giderek daha iyi anlaşılıyor. AB Komisyonu ve Türk hükümeti tarafından geliştirilen sivil toplumlar arası iletişim ve tanıtma projeleri, özel sektörün de yöneltmesiyle verimli sonuçlar vermeye başladı. Ankara 2007 yılında çok önemli uluslararası iletişim başarılarına imza attı. Türkiye giderek daha etkin bir şekilde 21. yüzyılın iletişim, medya, imaj, bilgi toplumu ve pazarlama çağı gereklerine uyum sağlıyor.

Türkiye'nin 2007 yılındaki AB hamleleri reformlarla sınırlı kalmadı. Müzakere sürecinin Kıbrıs yüzünden yavaşlamasına izin verilmedi. Türkiye karşıtları umduklarını elde edemediler. AB mevzuatı ile uyum süreci çevreyi korumadan, gıda güvenliğine her alanda ivme kazandı. Eğitim reformunu özellikle vurgulamak gerek. Okul öncesi eğitimde ilerleme var. Zorunlu eğitim oniki yıla çıkıyor. Orta eğitim 21. yüzyıla yakışan bir içeriğe kavuşuyor. Üniversiteler daha özgür. ve iş dünyası karşılıklı etkileşim içinde. Eğitimcilik daha cazip bir meslek. Aynı yönde, bilgi toplumu alanında e-Türkiye deyince artık akla yalnızca bir stratejik çerçeve değil, somut başarılar geliyor.

Gezeganimiz Güneş etrafında bir turunu daha tamamlarken, Türkiye 2007 yılında çağdaş ülkeler ligine çok yaklaştı. Deneyimlerinden alınacak derslerle daha iyi bir 2008 geçmesi dileğiyle, bu günlere gelmemizde emeği olan her kişi ve kuruma teşekkürler.

Not:

Bu yazı 2006 yılı sonunda, 2007 yılı sonunda yazılması temenni edilen bir yılbaşı yazısıdır. Gerçek olaylar ve kişilerle ilgisi maalesef yoktur.

Dr Bahadır Kaleağası
Brüksel
kaleagasi@tusiad.org